Annales historiques de la Révolution française, nr. 196, avril-juin 1969.

Pentru istoria Europei și nu numai a ei, revoluția franceză a însemnat un moment de cotitură. Acestui marcant eveniment i-au fost consacrate tomuri întregi, în care au fost abordate, de pe poziții similare sau deosebite, în funcție de concepțiile profesate de autori, probleme esențiale ale „marii zguduiri" de la 1789. Între acestea, o deosebită atenție a fost și este acordată rolului revoluției franceze în istoria Europei, influenței pe care aceasta a exercitat-o în lupta pentru înlăturarea „vechiului regim".

Prestigioasa revistă „Annales historiques de la Révolution française", în numărul său din aprilie—iunie 1969, publică intervențiile unora din cei 80 de participanți la „Colocviul asupra abolirii regimului feudal în lumea occidentală", organizat la Toulouse, între 12—16 noiembrie 1968.

Avînd ca punct de plecare opinia în conformitate cu care „unul din rezultatele cele mai incontestabile ale perioadei revoluționare și imperiale a fost abolirea regimului feudal în majoritatea țărilor occidentale" (p. 145), autorii și-au propus să evidențieze ponderea și gradul de influențare a revoluției franceze în procesul destrămării relațiilor feudale din diferite țări și regiuni ale Europei. Realizarea acestui obiectiv este urmărită prin discutarea unor probleme legate de stadiul social-economic, de transformările survenite în cadrul regimului feudal, al proprietății feudale, a raporturilor dintre clasele și păturile sociale la sfîrșitul sec. al XVIII-lea și în prima jumătate a sec. al XIX-lea. Această modalitate permite reliefarea particularităților de dezvoltare precum și măsura în care revoluția franceză, ideologia ei, au găsit un teren fertil în cadrul creat de evoluția factorilor interni.

Dintre materialele prezentate, rețin în mod deosebit atenția cele care supun discuției probleme ale crizei feudalismului și ale apariției noilor relații în Europa centrală și de est; menționăm printre acestea: Le régime féodal en Allemagne au XVIII-e siècle et sa désagrégation — W. von Hippel; Le régime féodal et les conditions de sa suppresion en Bohême — Mme. Kveta Majdricka; Le régime féodal en Hongrie à la fin du XVIII-e siècle — K. Benda; L'émancipation des serfs en Hongrie et en Europe Orientale. — E. Niederhauser; Le processus de l'abolition du régime féodal dans les territoires polonais aux XVIII-e et XIX-e siècles. — B. Lesnodorski; Le régime féodal en Russie à la veille de son abolition" — R. Portal; L'écroulement du régime féodal en Russie — P. Ryndzunski.

Istoricul român Dan Berindei, participant la colocviu, este prezent în paginile revistei cu articolul: L'abolition du régime féodal dans les principautés roumaines. Evidențiind trăsăturile specifice ale luptei împotriva feudalismului în țările române, obiectivele unitare ale acestei lupte pe cele două versante ale Carpaților, istoricul român subliniază cu claritate rolul dominant al factorilor interni, revoluția franceză, ideologia ei, găsind aici un climat prielnic.

În ansamblu, articolele din publicația menționată, care au în vedere și alte țări ale Europei; Spania, Portugalia, Italia, țările scandinave reușesc să ne dea o analiză lucidă a unui proces plin de semnificații și urmări pentru evoluția bătrînului continent.

M. Timofte

P. P. PANAITESCU: *Introducere în istoria culturii românești*, Editura științifică, București, 1969.

Cunoscut și pasionat cercetător al istoriei patriei, abordînd cu predilecție probleme fundamentale și adeseori controversate ale evului mediu românesc, regretatul istoric P. P. Panaitescu ne-a lăsat valoroasa lucrare *Introducere în istoria culturii românești*. Ea se vrea și realmente reușește să fie o sinteză, o investigație amplă și sobră, o cercetare atentă a împrejurărilor care au permis formarea culturii noastre, de la

începuturile ei pînă la întemeierea statelor feudale — eveniment considerat de autor drept piatră de hotar în istoria acestei culturi. În această dificilă întreprindere, P. P. Panaitescu a pornit — după propria-i mărturisire — de la două teze fundamentale, pe care își clădește apoi, cu migală și deosebit simț critic, întregul edificiu al lucrării: unitatea culturii românești și continuitatea ei în cadrul european. De aici, evidențierea într-un cadru unitar a problemelor esențiale ale istoriei Daciei: romanizarea și continuitatea. În același timp, se subliniază asimilarea creatoare a diferitelor influențe externe, bizantine, slave, occidentale și crearea unei culturi proprii, care a situat pe români ca un factor important de civilizație și progres în sud-estul european.

Lucrarea este structurată pe mai multe capitole și simpla lor evidențiere atestă aria largă și complexitatea fenomenelor care au constituit obiectul atenției autorului: Pămîntul românesc și istoria culturii românești; Băștinașii înainte de romani; Romanizarea; Romanitatea din Dacia și la Dunărea de jos în epoca migrațiilor (sec. III—VI); Originile creștinismului la români; Problema continuității; Formarea poporului român; Limba română purtătoare de cultură; Străvechea viață populară a românilor; Feudalismul. Formarea clasei stăpînitoare; Originile slavonismului cultural la români; Contactele externe; Primele state românești; Transilvania sub unguri; Contactele externe: cruciatele, drumurile de comerț; Întemeierea orașelor în ținutul românesc. Întemeierea statelor românești; Începuturile culturii feudale în Țările Române; Concluzii.

O bibliografie din cele mai cuprinzătoare, expresie pregnantă a unei munci neobosite de cercetare a izvoarelor scrise și a tradițiilor orale, la care se adaugă un indice general, completează armonios lucrarea.

Deosebit de interesant și semnificativ este faptul că autorul, reluînd unele cercetări proprii, mai vechi, utilizînd, în același timp, izvoare inedite sau mai puțin folosite, emite ipoteze noi, asupra unor probleme de importanță primordială pentru istoria noastră, care nu concordă totdeauna cu interpretarea acceptată pînă acum de istoriografia noastră: sclavagismul în Dacia, originile creștinismului la români, slavonismul cultural, întemeierea statelor feudale. Chiar dacă unele din aceste ipoteze necesită reconfirmări sau mai comportă discuții, lucrarea umple un gol adînc resimțit în literatura noastră istorică. Ea constituie un important punct de plecare, un ajutor de neprețuit pentru cercetătorii istoriei noastre medievale, înscriindu-se ca o contribuție valoroasă și utilă, ca un cîștig de prim ordin al istoriografiei noastre. În egală măsură *Introducere în istoria culturii românești* reprezintă un act de cultură, la îndemîna unui public mai larg, care găsește aici, reconstituite, cu talent remarcabil, importante pagini din frămîntata istorie a patriei.

M. Timofte

ȘTEFAN OLTEANU și CONSTANTIN ȘERBAN: *Meșteșugurile din Țara Românească și Moldova în evul mediu*, Editura Acad. R.S.R., 1969, 460 p.

Lucrarea lui Ștefan Olteanu și Constantin Șerban se ocupă de un capitol foarte important al istoriei noastre economice.

În introducere, se face o analiză a istoriografiei și o scurtă prezentare a izvoarelor referitoare la problemele ce urmează să fie tratate în continuare.

În prima parte, intitulată *Meșteșugurile pe teritoriul Țării Românești și Moldovei în epoca feudalismului timpuriu (secolele X—XIV)*, se prezintă o imagine de ansamblu a dezvoltării producției meșteșugărești și unele aspecte ale relațiilor economice și sociale. Autorii arată că în această perioadă predomina economia naturală închisă, caracterizată, printre altele, și printr-un nivel scăzut al tehnicii. Diviziunea socială a muncii pe teritoriul celor două țări se afla într-un stadiu puțin avansat. Meșteșugurile erau într-o mică măsură separate de agricultură iar producția era destinată